1 priedas. Originalūs tyrimo dalyvių komentarai

1. **Originalūs tyrimo dalyvių komentarai apie asmeinius / kasdieninius ritualus:**

- ✓ *Muzikos klausymasis (pvz., vakare prieš miegą ar siekiant suteikti daugiau energijos).*
- ✓ *Svajojimas :)*
- ✓ *Stalo žaidimai su draugais.*
- ✓ *Muzikos klausymas (patefonas ir vinilų vertimas / keitimas kaip ritualas), sodininkystė, dėlionės.*
- ✓ *Sustojimas ir dienos kvapo, kvepalų pasirinkimas.*
- ✓ *Šeštadienio ir sekmadienio pusryčių ritualai. Ėjimas į turgų kaip sekmadieninis ritualas. Sekmadienio vakarienė su šeima.*
- ✓ *Sąmoningas bendravimas su artimaisiais, draugais ir antra puse.*
- ✓ *Naminių augalų priežiūra.*
- ✓ *Pasaulio ir Lietuvos naujienų apžvalga.*
- ✓ *Kūrybinė veikla – tapyba, siuvinėjimas.*
- ✓ *Bendra vakarienė su šeima bendraujant, penktadienio filmas kartu su šeima – laikas, kai skiriamas dėmesys ir laikas savo šeimai.*
- ✓ *Vykimas į koncertus užsienio šalyse.*
- ✓ *Rankdarbių kūrimas.*
- ✓ *Darbas.*
- ✓ *Buvimas bendruomenės dalimi, pvz., choras.*
- ✓ *Dailės parodų ar muziejaus lankymas bent kartą į mėnesį.*
- ✓ *Kakavos gėrimo ceremonija, piešimo ir kūrybos praktikos, tylos praktikos.*
- ✓ *Muzikos klausymas, grojimas. Buvimas su šeima, draugais.*
- ✓ *Kapų lankymas. Bendras senų draugų susitikimas. Penktadienio vakaro filmas su šeima.*
- ✓ *Groti muzikos instrumentu, lankyti pasaulietinį ar bažnytinį chorą.*
- ✓ *Vakare, prieš miegą, dienos refleksija kartu su vyru, vaikais.*
- ✓ *Fotografija kaip kūryba.*
- ✓ *Užsiėmimas įvairiais tekstiliniais rankdarbiais – nėrimas, vilnos vėlimas, siuvimas, siuvinėjimas, odos dirbiniai, audimas.*
- ✓ *Kryžiažodžių, galvosūkių, rebusų sprendimas kasdien.*
- ✓ *Mokymai, seminarai, kartą per mėnesį.*
- ✓ *Lėtas ir gilus tvarkymasis namuose.*
- ✓ *Kūrybiniai ritualai / rankdarbiai (nėrimas, origami, piešimas ir pan.).*
- ✓ *Kasdienė šventoji deserto valgymo valandėlė :) Kambarinių augalų apžiūrėjimas.*

2. **Originalūs tyrimo dalyvių komentarai apie šeimos ir giminės ritualus**

- ✓ *Išvykos su šeima*
- ✓ *nebegyvenu kartu, retai lankausi*
- ✓ *Vyras žaidžia kompiuterinius žaidimus, aš tuo metu šalia skaitau knygas.*
- ✓ *Vaiko ir tėčio ar mamos diena, lankymasis muziejuose, parodose*
- ✓ *Šventosios Mišios dalyvaujant kartu.*
- ✓ *Ėjimas į turgų, savaitgalio pusryčiai,*
- ✓ *Žvejyba-visais sezonais, nuo mažiausių iki vyriausių; žygiai gamtoje; TV žinių žiūrėjimas nors kartą per dieną; kasmetinis Baltijos jūro*
- ✓ *Kelionės, atostogos kartu. Aktyvus laisvalaikio leidimas gamtoje kartu - dviračiai, pėsčiųjų žygiai ir pan.*

- ✓ *Pasimatymai tik dviese kas mėnesį, renkantis vis kitą veiklą.*
- ✓ *Stalo žaidimai*
- ✓ *Kelionės kartu su šeimos nariais, kurie negyvena kartu - keliskart per metus*
- ✓ *Netgi pavasario ar rudens darbai sode turi tam tikrų tradicijų*
- ✓ *Močiutės gimtinėje per Vėlines kapų lankymas visame provincijos rajone.*
- ✓ *Knygų skaitymas ir aptarimas*
- ✓ *draugauju tik su sūnumi jau 58 metai bei antros žmonos dukterėčia 20 metų, kitų nebeturiu*
- ✓ *Apžvalginė išvyka į kitą miestą.*
- ✓ *Kultūros renginiai.*
- ✓ *Savaitgaliniai pasivaikščiojimai gamtoje- keliskart per mėnesį*
- ✓ *Buvimas gamtoje, žygiai*
- ✓ *Darbas kartu, pagalba, talka*
- ✓ *Susitikimas senelių sodyboje*
- ✓ *Artimiausi išvykę, tai bendraujame su klasiokais ar šiaip artimais draugais*
- ✓ *Lego konstruktorių dėliojimas*
- ✓ *Dieninės išeigos kartu (į parką, mišką ir t.t*
- ✓ *Grybavimas, ėjimas į kapines*
- ✓ *Grybavimas (keliskart per metus)*
- ✓ *Šv. Mišios sekmadienį, sodo augalų ir gyvių apžiūrėjimas drauge su vyru*

3. Tyrimo dalyvių komentarai, idėjos ir pasiūlymai dėl bibliotekų veiklų, susijusių su ritualais ir tradicijomis.

Komentaras	Originalios respondentų citatos
Aktyvus dalyvavimas vietoje stebėjimo	● *na, kad tai būtų rituališka, man atrodo svarbiausia išeiti iš įprasto renginio formato, kuriame yra pranešėjai ir stebėtojai. Ritualo negali išgyventi būdamas stebėtojas, turi būti dalyvis. Tad pats turinys man atrodo ne tiek svarbus, kiek svarbus bendruomeniškumo ir apsijungimo jausmas, to įprasto šablono perkeitimas. Dar man patinka, kai bibliotekose iš švietėjiškos pusės paliečiamos dvasinės (plačiąja prasme) temos. Tai irgi pakylėja virš kasdienybės. Skatinimo dalyvauti, įsitraukti. Taip pat ir prisiminti, edukuoti, įprasminti tam tikras progas. Daugiau veiklu kartu, bendru uzsiemimu, ne tik paskaitu. Edukacija su teorine ir praktine dalimis.*
Reguliarios ir tęstinės veiklos	● *Kol kas matau bibliotekos rengiamas edukacines bei socialines veiklas kaip renginius, įvykius, mažai turinčius ką bendro su testinumu ar tradicijomis, kurių reikėtų patenkinti su ritualais susijusius poreikius. Svariausias argumentas bibliotekų naudai būtų gebėjimas sutelkti bendruomenę ir tai daryti pastoviai. Galbūt edukacija ir socializacija ir yra šių susibūrimų tikslas, bet vėl gi, tai nesusiję su ritualų kūrimu bendruomenėje. Deja, nesisieja kažkaip šie dalykai. Kažko trūksta. Bet Jūsų rengiamos veiklos yra vertinamos ir labai mylimos bendruomenėje, tuo niekada neabejokite. Ritualų kūrimas per filmų peržiūrą, žaidimų vakarus, įvairius klubus. Skaitytojų klubų susirinkimai, knygų vertinimai ir aptarimai.*
Bendruomenė ir ryšiai su kitais	● *Bendruomenių subūrimą - žmonės su skirtingais pomėgiais, kurie paprastai nesusitiktų. Biblioteka gali būti puikiu traukos centru bendroms veikloms, darbui, kūrybai. Stiprinti bendruomeninius ritualus, pakviesti susitikti kaimynus. Teminių diskusijų susibūrimai/klubai, kuriuose galima būtų sutikti bendraminčių ne tik plačiąja,*

	o ir siaurąja prasme. Smalsumo (žinių, patyrimo) ir priklausymo bendruomenei poreikius.
Skirtingų kartų bendravimas ir žinių mainai	● *Suartinti įvairių kartų atstovus, keistis patirtimis, saviraiškos galimybės. Kartų bendravimas. Galėtų būti organizuojamos gyvos patirčių, žinių pasidalinimo dirbtuvės tarp skirtingų kartų atstovų (gamtos pažinimo, augalų sodinimo, priežiūros, rankdarbių, receptų, tradicijų, senųjų amatų ir kt. temomis).*
Tradicijų ir ritualų pažinimas	● *Paskaitos apie mūsų tautos ritualus (reikšmė, prasmė, šaknys), jų psichologinį poveikį asmeniškai žmogui, tautai. Priminimas kaip tai vyko (nes daug kas nebežino, nesupranta kas ir kodėl, kuria komercija paremtus - tuščius - renginius, kurie tampa tarsi ritualai, bet realiai jie yra beprasmiai ir neturėtų būti prilyginami tradiciniams, giliašakniams ritualams. Paskaitos apie švenčių prasmę, istoriją, renginiai ritualų tema, pokalbiai apie konkrečius ritualus, kitų kultūrų ritualis. Pvz., užsiėmimo įvairiais rankdarbiais, taip pat galėtų edukuoti apie įvairius ritualus, jų prasmę. Švietimas, supažindinimas su tam tikrais ritualais, užsiėmimai. Tautiniu tradiciju, amatų.*
Šeimoje neperduotų tradicinių žinių perdavimas	● *Yra poreikis kompensuoti tradicinių žinių, išminties, kurių negavau iš šeimos, trūkumą (maisto kultūra, liaudies dainos, vaistinės žolelės ir kt.). Taip pat savišvietos poreikis šalies istorijos, kultūros temomis. Gilintis savarankiškai kartais pritrūksta energijos, sąmoningo laiko skyrimo. Tradicijos ir ritualai, kurie gimsta iš šiandienio žmogaus aktualijų, šiandieniame kontekste, taip pat yra labai įdomu :) Kita vertus, veiksmo ir renginių perteklius mieste kelia ir nuovargį, norisi atsiriboti nuo lakstymo ir vartojimo. Edukuoti apie švenčių apeigas ir ritualus (kadangi esu suaugusi, panašu, reikės perimti ritualų šeimoje kūrimą, tačiau iš savo aplinkos nelabai turiu pavyzdžio).*
Senųjų tradicijų pritaikymas šiandienai	● *Galbūt bibliotekos galėtų padrąsinti visuomenę kurti modernią ir patrauklią senųjų tradicijų prasmių išraišką. Skleisti žinią (per paskaitas ar įtraukias dirbtuves) apie tradicijas, jų puoselėjimą, burti bendraminčius, padėti atrasti būdus senąsias tradicijas pritaikyti šiandieniniame kontekste.*
Tradicinių švenčių šventimas kartu	● *galbūt pakviesti ir suorganizuoti tradicines šventes (Jonines, Rasas) trumpai atšvęsti, kas gyvena vieni? Tradicinių švenčių organizavimas, pvz. Kūčių stalo ruošimas pagal senovės papročius - ir edukacija apie tai.*
Religinės ir dvasinės praktikos	● *Būtų įdomu religinių švenčių laikotarpiu - bendras Šv. Rašto skaitymas. Dar man patinka, kai bibliotekose iš švietėjiškos pusės paliečiamos dvasinės (plačiąja prasme) temos. Tai irgi pakylėja virš kasdienybės.*
Lėtas laikas ir sąmoningas sustojimas	● *Dalintis skirtingomis įžvalgomis, lėtas laikas, sąmoningas klausymasis. Šiandien žmonėms dažnai trūksta jau ne pačios informacijos, o prasmingų ritualų, sąmoningo laiko, lėtumo ir bendrystės arba teisingo nukreipimo. Manau bibliotekos gali būti vieta, kur gimsta nauji šiuolaikiniai bendruomenės ritualai, kurių metu net tik kažko naujo išmokstama, bet kurie padėtų jaustis labiau susijusiais su savimi, kitais ir savo aplinka.*
Tylieji skaitymai	● *Iš kasdienių įpročių - labai gera veikla yra 'tylieji skaitymai' gamtoje (kai oro sąlygos leidžia) ar bibliotekos erdvėse.*
Rašymo ritualas	● *Rašymo ritualas - susirinkti, rašyti, skaitymo, kavos, apmąstymo.*
Skaitymo rekomendacijos	● *Gal dar bibliotekoje galėtų būti rengiamos skaitymo prenumeratos pagal nuotaiką ar metų laiką, knygų "receptus" emocinei savijautai. Senų knygų skaitymas, dalinimasis mintimis.*
Mokymosi ritualai ir tinkama aplinka	● *Galimybė studijuoti tylioje ir akademinėje aplinkoje, taip pat naudotis IK man yra nuostabus atradimas bandant suformuoti mokymosi ritualus turint ADHD, ypač kai universiteto biblioteka yra kitame mieste. Gan trumpas bibliotekos darbo laikas yra*

	vienintelis minusas, bet visiškai suprantu esamas galimybes bei paklausą ir nesitikiu jog jis būtų prailgintas. :)
Ritualai žmonėms, turintiems dėmesio sutrikimų	● *Supažindinti su įvairove, kaip ritualus prisijaukinti žmonėms, turintiems dėmesio sutrikimų, kuomet pasikartojantys kasdieniai veiksmai, rutina ir t.t. yra sudėtingas procesas, neretai nuo pradžių suformuojantis atmetimo reakciją, nors būtent ritualai galimai labai padeda valdyti nerimą ir padėti susikaupti (priešpriešos momentas).*
Biblioterapija ir savijauta	● *Biblioterapija - laikas pasirūpinti savimi ir pajausti bendrystę su kitais. Paskaitos susijusios su sąmoningumu, kūryba. susiję psichologines ir fizines sveikatos gerinimu švietimu.*
Praktinės kūrybinės ir savęs pažinimo veiklos	● *Skaitytojų klubų susirinkimai, knygų vertinimai ir aptarimai; tada kūrybiniai užsiėmimai: kaip vision board darymas moterims, merginoms, mergaitėms, kur iš atsineštų visokių žurnalų ir paveiksliukų gali pasidaryti iškarpas savo ateities planų ir jas aptarti grupėje; knygos skirtukų darymas; dailės terapija grupėje; psichologiniai užsiėmimai: apie emocijų valdymą ir raišką, įpročių formavimo, savęs pažinimo diskusijos, stiprybių atradimas, vienišumo baimė, nesėkmės baimė, bendravimo įgūdžiai - visos temos atliekant užduotis, o ne sausa teorija; stalo žaidimų vakarai.*
Amatai ir rankdarbiai	● *Amatų būreliai/mokymai, filmų peržiūros/diskusijos, atviros paskaitos/paskaitų ciklai. Pvz., užsiėmimo įvairiais rankdarbiais, taip pat galėtų edukuoti apie įvairius ritualus, jų prasmę.*
Mainytuvės ir dovanojimas vietoje konkuravimo	● *Terapijos, grupinės rato veiklos, mainytuvės, dovanojimas vieni kitiems, mažiau informacijos, konkuravimo, be pernelyg savęs rodymo.*
Veikla, nesusijusi su produktyvumu ar pelnu	● *Padeda išlipti iš neveikimo būsenos, išjudinti, pabendrauti ir atgauti jėgas ir norą veikti. Nėra didelio skirtumo kokia tai veikla, labiau pas principas, kad skiriame laiko sau ir veiklai, kuri negeneruoja pelno.*
Gilesnės švenčių prasmės paieška	● *Nuoširdžiai labai džiaugiuosi įvairiomis veiklomis, kurias organizuoja Kauno Ąžuolyno biblioteka. Net nežinau, kaip dar geriau galėtų patenkinti... Gal asmeniškai mano poreikis - padėti įžvelgti/pajausti daugiau gilios prasmės šventėse, švenčių kūrime bendrystėje.*
Biblioteka kaip saugi „trečioji erdvė“	● *Aš manau, kad jeigu mažiau dirbčiau, tikrai lankyčiausi įvairiose bibliotekų veiklose. Neseniai grąžindama knygą pamačiau, kas vyksta Šančių bibliotekoje savaitgaliais ir tai paliko labai gerą įspūdį. Bibliotekos man atrodo yra tos saugios "third spaces" (ne namai ir ne darbas), kur žmogus tikrai gali atrasti jam tinkamų veiklų.*
Kultūra, pažinimas ir akiračio plėtimas	● *Istorijos ir kultūros pažinimo. Plečia pasaulio pažinimą, kultūrina, skatina kūtybai, sukelia domėjimąsi, nukreipia tolimesniems ieškojimamams, taurina, padeda susitikti su panašiais žmonėmis, plečia akiratį. Bendravimas su žmonėmis, kurių mintys ir darbai praturtina.*
Savanorystė ir pilietiškumas	● *Savanoriavimas. Bendrumo, pilietiškumo, švietimo.*
Fizinio aktyvumo veiklos	● *Jogos užsiėmimai, mankštos, šokis darbuotojams pietų metu.*
Skaitmeninis raštingumas ir technologijos	● *IT raštingumas. Susipažinti su dirbtiniu intelektu.*

Paskaitos, susitikimai ir diskusijos	● *Knygų pristatymai, diskusijos apie senesnes knygas su apie tai suprantančiais žmonėmis, rašytojais ar visuomenės atstovais, gal perteikti temas per tam tikras knygas ar tiesiog pakviesti įdomų žmogų pakalbėti bibliotekoje, būtų gal įdomu diskusijų klubai ar kažkas panašaus, savanoriška veikla. Paskaitos, filmų peržiūra su aptarimu, knygų pristatymas, susitikimas su idomia veiklaužsiimančiais žmonėmis ir kt. Mokymus, paskaitas, kitas panasias veiklas. Susitikimai su įdomiaias žmonėmis. Šviečiančios paskaitos įvairiomis temomis.*
Esamos veiklos jau tenkina poreikius	● *Biblioteka patenkina visus man svarbius poreikius. Man užtenka bibliotekų organizuojamų renginių įvairioms progoms. Manau, kad pasiūla labai įvairi ir pakankama. Mane tenkina dabartinė situacija bibliotekose. Tenkina dabar organizuodamos paskaitas, dirbtuves, įvairius renginius. vertinu visas veiklas, stengiuos aktyviai dalyvauti.*
Laiko trūkumas kaip kliūtis dalyvauti	● *Aš manau, kad jeigu mažiau dirbčiau, tikrai lankyčiausi įvairiose bibliotekų veiklose. bendravimo, akiračio plėtimo – jeigu turėčiau laiko. Bibliotrkos tikrai atgijo ir vyksta ten idomiu ir naudingu veiklu. Tik turek laiko ir noro dalyvauti :) Labai gaila, bet dar neturiu laiko dažniau lankytis bibliotekos renginiuose. Bet norėčiau :) šiai dienai mane tenkina viskas, kadangi dar dalyvauju kt.veikloje visko aprėbti neina.*
Renginių ir veiklų perteklius	● *Kita vertus, veiksmo ir renginių perteklius mieste kelia ir nuovargį, norisi atsiriboti nuo lakstymo ir vartojimo.*
Bibliotekos vaidmuo ritualų srityje vertinamas skeptiškai	● *Aš Jums dar kartą sakau: nustokit spekuliuot tais „ritualais“. Ritualas yra religinis, pasaulėžiūrinis dalykas. Tai, kaip aš geriu kavą, yra kasdienybė. Viskas. Dzin tie ritualai. Nemanau kad galėtų. Nesu bendruomenės žmogus, tad asmeniškai - jokių. Nežinau, iš nieko nieko nesitikiu. Ir man visko pakanka.*